

KODBA FERENC

**Álarcos, fegyveres trafikrabló
forrónyomon üldözése Baranya megyében**

*„...vétkesek közt cinkos aki néma.”
Babits Mihály*

Az álarcos, fegyveres trafikrablás új jelenség a magyar kriminalisztika történetében. Az első ilyen jellegű bűncselekmény Baranya megyében történt, 2013. július 17-én. A különös figyelmet kiváltó esetek azonban ez után országszerte is jellemzővé váltak.

Baranya megyében 2013. december 22. és 2014. március 8. között négy olyan eset történt, amelyet egy négyfős bűnbanda követett el. Mind a négy esetben ugyanaz az elkövető támadt fegyveresen az eladókra, míg a többieknek más feladatuk volt a bűncselekményben.

Mielőtt egy konkrét eset tanulságait elemezném, szükségesnek tartok néhány megjegyzést fűzni a helyzet kialakulásának történetéhez is.

Nyilvánvaló, hogy a bűnözés társadalmi tömegjelenség, amelynek megvannak az általános ismérvei is, amelyek minden konkrét bűncselekmény esetén is érzékelhetők.

A trafikrablást előidéző okok a társadalmi-gazdasági változások, ezen belül is a nemzeti dohányboltok kialakított rendszerével kapcsolatosak.

Az új gazdasági megoldás és annak szabályozottsága, illetve a szabályozottság fonákjai teremtették meg annak lehetőségét, hogy ez a viszonylag új bűncselekmény kialakuljon, és új helyzet elé állítsa a bűnüldöző szerveket.

Ma már felismerhetők azok a körülmények, amelyek az általános okra visszavezethetően kedvező lehetőséget teremtettek a bűnözőknek.

1983-ban, a Rendőrtiszti Főiskola bűnügyi vezetői szakképzésének zárásaként készítettem egy szakdolgozatot *Kiemelt ipari objektum bűnügyi operatív védelme* témakörben, a dolgozatot *Kertész Imre* professzor kiemelten értékesnek, újdonságnak tartotta. Ezt csupán azért tartom fontosnak megjegyezni, mert a jelenlegi helyzet hasonló gondolatokat ébresztett bennem, mint amilyeneket abban a dolgozatban kifejtettem.

Az alapgondolat ugyanis az volt, hogy bár a viktimológia tudománya az áldozattá válás szakszerű elemzésével foglalkozik, nem tartom kizártnak,

hogy hasonló analógiával élve feltárhatjuk a különösen veszélyeztetett létesítmények bűnözői „célobjektummá” válásának kérdéskörét is.

Az említett dolgozat a bűnügyi „operatív” vonatkozásokkal foglalkozott, míg a jelen esetben szükségesnek tartanám az elemzés, értékelés kiterjesztését a nyílt felderítő és megelőző intézkedések végrehajtási lehetőségeire is, de ezeket itt és most nem kívánom részletezni.

Úgy gondolom, hogy az előbbi megközelítésben ilyen jellegű kriminológiai-kriminálisztikai elemzések a nemzeti dohányboltok hálózatának megtervezésekor nem történtek.

Ha történtek volna, akkor az alapvető ok-okozati vizsgálatok megállapításainak a szabályozásban is helyet kellett volna kapniuk, és nem utólag, a tömegjelenségé váló problémák elemzésével kellene megoldási javaslatokat tenni.

A bűnöző gondolatait a legkisebb lebukási veszéllyel járó, könnyű pénzszerezés lehetősége körül forognak, és ha azt tapasztalja, hogy ezen túlmenően egyéb tényezők is az ő malmára hajtják a vizet, nem retten vissza a terve megvalósításától.

A trafikok sötétítő fóliával „védett” létesítmények, amelyekben egyetlen védtelen eladó intézi az adásvétel pénzforgalmát, akár nonstop jelleggel is. A videotechnika és a pánikgomb alig nyújt védelmi lehetőséget az alkalmazottnak.

Érthetetlen, hogy az illetékesek miért nem számoltak előre a támadás veszélyeivel, miközben ezeket a benzinkutaknál a zártkasszás rendszerrel már megoldották, akárcsak az éjjel-nappali étel-miszerüzletekben és gyógyszerüzletekben az ügynevezett ablakos kiszolgálással. A fólia alkalmazását más célra találták ki, nem arra, hogy mindenki számára láthatatlanná tegye, mi történik a dohányboltok környékén. Egyik esetben sem találkoztam a felderítést szolgáló füstképzés lehetőségével, vagy a vegyszeres csapdapérez bevetésével.

Noha ezekkel a dohányboltok veszélyeztetettsége nem szüntethető meg, de minimumra csökkenthető.

A kriminalista szemében a bűnüldözésben mutatkozó problémák sokasága szinte azonos súlyú az előbbiekkal, különös tekintettel a „forrónyomon üldözés” negatív tapasztalataira.

Ezek egy része nem a konkrét helyzetből adódik, hanem véleményem szerint egyre általánosabb a tapasztalatlanságból adódó tévedés, vagy ami még sajnálatosabb, a gyakorlattá váló törvénysértések és a „mundér becsülete védelmének” elvtelen alkalmazása.

A mindaddig ismeretlen helyzet a bűnüldözés aktív állományát – különösen a sikertelenségek szaporodása következtében – arra ösztönzi, hogy egyre inkább, „mindenáron” a siker elérésére törekedve nyomozzon, és erre még a

parancsnoki kívánalmak is fokozottabban kötelezik. (Legalább a statisztika mutasson eredményességet!)

Tapasztalatom szerint a mindenáron eredményre törekvést az ügyben irányító szerepet játszó ügyészség és a panaszt elbíráló nyomozati bíró is támogatja!

Egy célra törő nyomozás története „trafikügyben”

2013. december 31-én 4.25 perckor, Pécsset, a Nagy Imre utca 55–57. szám alatti nemzeti dohányboltot kirabolta egy fegyveres álarcos.

Fegyverhasználatra nem került sor. A trafikban az eladón kívül egy idősebb személy is tartózkodott. A bejelentést a pánikgomb és mobiltelefon használatával az üzlet alkalmazottja tette, közvetlenül az elkövetés után. A tettes a helyszínről futva távozott, mozgásirányát az üzletből utána siető sértett még észlelte.

A cselekmény alkalmas a Btk. 365. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (3) bekezdés a) pontja szerint minősülő fegyveresen elkövetett élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel megvalósított rablás bűntettének megállapítására.

Az ügyelet utasítására a szolgálatos gépkocsizó járőrök pár perc múlva a helyszínre érkeztek. Meghallgatták a sértettet, és intézkedtek a helyszín biztosítására.

Közben a városi bűnügyi készenléti szolgálat tagjai is a helyszínre érkeztek, megkezdték az adatgyűjtést, majd tájékoztatták a kikerkező megyei forrányomos parancsnokot is, aki átvette a vezetést.

Tanultuk annak idején, és megpróbáltuk a gyakorlatban is alkalmazni azt a szlogent, hogy „a helyszín beszél, csak meg kell tudni szólaltatni”. Ezt várhatnánk ma is az aktív kollégáktól. Nem is emlékszem olyan esetre, hogy a helyszínen történeteket azonnal megtekinthettük volna video- és audiofelvételen! Ez esetben, kérve a lakosság segítségét, azonnal feltehetnék a rablás történetét a Bama.hu és a Police.hu oldalra. Ilyen lehetőségünk annak idején elvétve volt a nyomozáskor, például egy-egy telefonos fenyegetés hanganyagának meghallgatásával.

Nézzük, hogyan éltek jelen ügyben e kiváló technikai lehetőséggel a helyszíni szemle vezetői!

A Police.hu-ra felkerülő felvételen jól látható a tettes. Nem csupán az üzletben, hanem az érkezési és a távozási útvonalán is. Számos olyan lehetőség adódott, hogy egyrészt bizonyos tereptárgyakhoz viszonyítva, vagy az eladó-

tól fél méterre állva megállapítható lett volna, hogy „milyen magas is az álarcos rabló”. Még a szeme színe is jól látszott!

Bár ehhez a helyszínen lévő, hetven éven túli ember tanúvallomásának figyelembevételre is hozzásegíthette volna az eljáró vezetőt, vagy ha őt nem, akkor a bűnügyi technikust, még csak *meg sem kísérelték megállapítani a magasságát!*

A tanú vallomása szerint az elkövető kb. 170 cm magas lehetett, kb. olyan magas, mint az eladó hölgy, talán egy-két cm lehet a különbség!

Az idős, vidéki úr nagyobb szakértelemmel nyilatkozott kriminalistaként, mint a nyomozás vezetői, hiszen nekik később sem jutott eszükbe, hogy pont az elkövető pontosított magasságára kellene a további teendőket alapozni.

Az eladót sem kérdezték meg, hogy ő milyen magas!

Később pedig a látókörbe kerülő lehetséges elkövetőhöz próbálták igazítani a tettes valószínűsített magasságát, és ezt még nagyobb hibának tartom! Hiszen a szűkítés helyett szélesítették a lehetséges tettesek körét.

Újabb, nem kevésbé jelentéktelen hibát követtek el akkor, amikor nem figyeltek fel arra, hogy a sértett többször hangsúlyozta, az elkövető „*nagy, kerek barna szemű!*”. Az osztályvezetőnek a helyszín értékeléséről írt jelentése is ezt tartalmazza. A közvetlen közélről, mintegy harminc-negyven centiről, viszonylag hosszabb szemkontaktus alapján történő sértetti megállapítás fontos segítség a nyomozásban.

A még aznap elvégzett személyes felismertetéskor és az után a sértett tanú még csak megjegyzést sem fűzött ahhoz, hogy miért egy keskeny ívű, kék szemű, 182 cm magas fiatalembert jelölt meg kategorikusan tettesként. Sőt a kiválasztásnál a jelenlétüket aláírással dokumentáló nyomozók egyikének sem jutott eszébe, hogy a törvényes követelménynek megfelelően, talán meg kellene kérdezni a sértettet, hogy *milyen magyarázata van az ellentmondásra.*

A helyszín megszólaltatása tehát, enyhén szólva, nem a legjobban sikerült.

A kudarcnak nagy szerepe volt abban, hogy a nyomozás rossz irányt vett, és egyre inkább perszeverantikus jelleget öltött.

1. számú fénykép

Helyszíni videókép

A helyszíntől függetlenül dolgozó járőrök ellenőrizték egy járókelő észrevételét, miszerint munkába menve, útközben felfigyelt arra, hogy a Kodolányi utca 23. szám alatti tízemeletes panelházba 4.40 körül bemegy egy fiatalember. Az épület nagyjából négyszáz méterre van a helyszíntől. A fiatalembert oldalról, mintegy húszméternyiről látta. A lépcsőházi kaputelefon pityegésére figyelt fel, és látta, hogy egy hajadonfőtt, sötét kabátban lévő fiatalember megy be a lépcsőházba. Egy pillanatra félprofilból is látta, amikor belépett a lépcsőházba, mert felkapcsolódott a lépcsőházi világítás. A fiatalember alsóruházatát nem látta, mert a ház előtt parkoló gépkocsik eltakarták előle.

A járőrök a mondott házban ellenőrzést végeztek, de nem találtak semmit, és jelentésüket is csak később tették meg, amikor a munkahelyén érdeklődve a járókelőt ismét megtalálták a rendőrök.

Kriminalisztikailag kérdéses, de nem elvethető gondolat, hogy a helyszínről nagyjából 4.26-kor elfutó tettes a kérdéses lépcsőházig tartó mintegy kétperces utat miért tíz-tizenöt perc alatt tette meg, ha valóban ő volt a tettes.

Ennek ellenére magam is szükségesnek tartottam volna a történet ellenőrzését, azt azonban nem állítottam volna, hogy a lépcsőházba belépő ember hasonló a videón látható tetteshez! Semmi hasonlóság nincs a kettő között, legfeljebb, hogy mindkettő fiatal férfi lehetett.

Miért volt, van szükség ilyen csúsztatásokra? Ezt már nem tartom érthetőnek! Ráadásul ennek következtében elfelejtik megvizsgálni a helyszín adta lehetőségeket, de kapva kapnak egy alig elképzelhetően releváns adaton!

Nem kaptam róla tájékoztatást, de egyértelmű, hogy a tízemeletes házban lakók személyadatait és fényképeit a megyei nyomozó osztály beszerezte. Azt azonban már érthetetlennek tartom, hogy a beszerzett adatok és fényképek alapján tanúként hallgatták meg a hajnali járókelőt, akinek mindössze két fényképet mutattak meg, mondaná meg, a kettő közül melyik hasonlít inkább az általa hajnalban látott személyhez. Nem tartom lehetetlennek, hogy eléggé érdekesnek tűnhetett az unokám, *Sz. Roland* személye. Bár ő nem 170 cm magas, és nem is barna szemű, de valakinek nagyon megtetszhetett a gondolat, hogy a megyei bűnügy volt vezetőjének az unokájáról van szó, és nagy durranás lesz, ha valóban ő a tettes!

A két fényképen lévő személy közül csak az egyik felelt meg a feltételnek, mert a másik túl fiatal, nagyjából huszonegy éves.

Az, aki „inkább” megfelelhet a látott fiatalembernek, arról a tanú nem állította, hogy őt látta. Azt sem állította, hogy a tettest látta, akiről még semmilyen információja nem lehetett, sőt a konkrét bűncselekményről sem. Ő csak

a rendőrök kérdésére válaszolt, amikor megkérdezték tőle, hogy munkába menet látott-e valamit.

A későbbi személykiválasztáskor ez a „tanú” kizárta annak a lehetőségét, hogy a fényképen másodikként, majd most élőben is bemutatott személy lenne az, akit ő hajnalban látott bemenni a lépcsőházba. Ez a fiatalember cingárabb, és a haja sem stimmel, mondta a tanú. Később a büntügyi igazgató nem azt nyilatkozta, hogy ez a tanú kizáró jellegű vallomást tett, hanem azt, hogy ez a tanú bizonytalan volt! A két állítás között, szerintem, óriási különbség van! Nem beszélve arról, hogy Sz. Roland igazak álmát aludta otthon, amikor a bűncselekmény történt.

A nyomozás folytatásának döntő mozzanata a második fénykép és a fantomkép elkészültéhez, alkalmazásához kapcsolódik.

Kriminálisztikailag teljesen érthetetlen számomra, hogy a sértett tanú vallomása alapján lehet-e, és ha igen, milyen fantomképet lehet készíteni az fegyveres, álarcos rablóról.

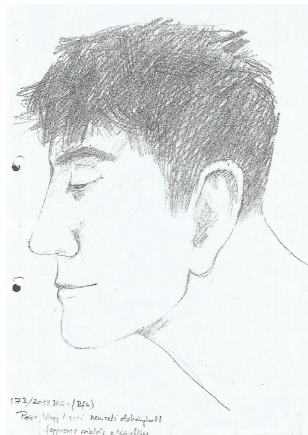
A sértettet elsőként a helyszínrre érkező rendőrök hallgatták meg. A jelentésükben az szerepel, hogy a sértett kiment a távozó rabló után, és több méter távolságból még látta a hajnali sötétben elfutó férfit. Látta azt is, hogy leejtett valamit, amit fölvetett, majd futott tovább.

A sértettet másodikként meghallgató rendőr jelentésében az is szerepel, hogy a sértett, miután telefonált a rendőrségre, kifutott a rabló után, aki a hajnali sötétségben elejtett valamit, és futott tovább. A sértett utánakiáltott, de a tettes csak futott tovább.

A tanúkihallgatáson, amely már napközben a rendőrségen történt, azt állította, hogy amikor a tettes futás közben lehajolt az elejtett dologért, már nem volt álarcban, és nem volt a fején a kapucni se, a félhomályban viszonylag jól láthatta őt félprofilból, és fel is ismerné, ha újra látná.

Nem kell különösen nagy szakértőnek lenni ahhoz, hogy megállapítsuk: ez az állítás szakmailag képtelenség!

2. számú fénykép
Fantomkép

A sértett e tanúvallomása után állítása szerint részt vett a fantomkép elkészítésében, majd a négy férfi igazolványképét tartalmazó fényképalbum megtekintése után a hivatalos felismertetési eljárásan valóban ki is választotta a járókelőnek bemutatott második igazolványképet mint amelyikben kilencvenszázalékos bizonyossággal felismeri a tettest!

A felismerési eljárást közvetlenül megelőzően a felismertetést végző nyomozó felhívta szolgálati helyén a Kodolányi utca 23. számú házban a lehetséges elkövető szombeszomszédját, egy rendőr főhadnagyot, majd faxon megküldte neki a tettesről készült fantomképet. Erről a szomszéd teljes bizonyossággal azonosította Sz. Rolandot mint lehetséges gyanúsítottat.

A nyilvántartóból lekérte Sz. Roland személyi adatait (vajon miért, hiszen az már a nyomozóknál volt?), és jelentette megállapítását a megyei vizsgálati osztály vezetőjének.

A megyei vizsgálati osztály vezetőjének kérdéseire elmondta, hogy Sz. Roland korábban jobb anyagi körülmények közt élt a nagyszüleivel, mert külföldön, Ukrajnában dolgozott, de most vagy egy éve munkanélküli. Kétkézi munkás volt, már látta őt munkaruhában, sőt látta már kék színű munkásnadrágban, amilyen ugyebár a felvételen látható rablón is volt aznap.

Ezt a jelentést ekkor még senki nem kérdőjelezte meg, és nem is ellenőrizte. Elfogadták a rendőr főhadnagy jelentését, és most már egyértelmű nyomozási irány volt az Sz. Roland meggyanúsításához jogilag megalapozott dokumentum megszerzése, megteremtése.

Azonnali lehetőség lett volna megállapítani, de legkésőbb az Sz. Roland aznapi előállításá utáni tanúkihallgatásakor, hogy a szomszéd fantomképezonosításon túli állításai hamisak.

Sz. Roland valóban dolgozott Ukrajnában, de Fehéroroszországban és Oroszországban is egy pécsi cég alkalmazottjaként. Hazaérkezése után egy nemzetközi cégnél helyezkedett el, ott kiváló véleménnyel vannak róla, és egyáltalán nem volt munkanélküli. Semmilyen munkásnadrágot a lakókörnyezetében nem viselt, és természetesen kék színűt sem, ilyet a rendőr főhadnagy sem láthatott rajta!

A fantomképet is fontoskodva mutogatták a tanúkihallgatás előtt Sz. Rolandnak is, nézze meg, mennyire hasonlít rá! Roland elismerte, hogy tényleg hasonlít, de nem ő az, mert neki semmi köze nincs semmiféle rabláshoz!

A fantomképről pedig eszembe jutott egy régi történet: egy vezetőként dolgozó kollégám azon bukott meg, hogy a gyanúsított fényképéről készítette a fantomképet. Utána a fantomkép alapján nyomoztatott a tettes után... és meg is találta!

Ha tanúvallomás alapján nem készülhetett a tettesről fantomkép, akkor vajon hogyan készülhetett? Ráadásul akkor, amikor a lehetséges gyanúsított képe már elő volt készítve a felismertetésre?

A leírtak már elegendőek voltak ahhoz, hogy nyolc-tíz nyomozó és rendőr a Kodolányi utca 23. számú lépcsőházban, közérdeklődésre számot tartva várakozzon, majd a lakásomban házkutatást tartson!

Szóban közölte velem a kiérkező osztályvezető-helyettes, akivel viszonylag jól ismertük egymást, hogy sajnos Roland gyanúba keveredett a közelben történt hajnali fegyveres trafikrablás ügyében, és bizonyára megértem, hogy házkutatást kell tartaniuk. Előtte azonban szeretne pár kérdést tisztázni Rolanddal. E célból felhívtuk telefonon Rolandot, és átadtuk a telefont az osztályvezető-helyettesnek, ő pedig megkérte Rolandot, hogy jöjjön haza, mert beszélni szeretne velem.

Roland elmondta, hogy már úton van, és nemsokára hazaér. Hazaérkezésekor azonban a lépcsőházban várakozó rendőrök elfogták és előállították a megyei főkapitányságra, majd megkezdték a tanúkihallgatását.

Közben a házkutatás is megkezdődött anélkül, hogy a határozatot bárki is ismertette volna, és egyáltalán felszólított volna, hogy a keresett dolgokat adjam ki! Nemcsak Roland lakrészében kutattak, hanem a miénkben, nagyszülőkében is, ami amúgy elfogadható, hiszen Roland korlátozás nélkül közlekedhetett a mi lakrészünkben is. Talán az udvariasság mégis azt kívánta volna, hogy erre a lehetőségre rákérdezzenek, mint ahogy rákérdeztek arra is, hogy van-e fegyverem.

Az előírástól való eltérést szóvá téve, megkérdeztem, hogy egyáltalán mit keresnek. Erre azt a választ kaptam: „*Nem vagyok hülye, hogy megmondjam!*”

Ekkor felszólítottam a bizottság által hozott egyetemi hallgató hatósági tanút, hogy „*jól figyeljen arra, amit mondok, mert azt mint joghallgató nem árt, ha megtanulja, másrészt pedig valahol még el kell majd mondania hivatalosan is, amit most hall!*”

Természetesen a kutatás idején tovább folyt a beszélgetés, így végül is megtudtam, hogy a rabló által viselt kapucnis kabátot, a rabló által használt álarcot, a rabló által használt koszos kék munkásnadrágot, a rabló által viselt Puma sportcipőt és a rabló által használt pisztolyt keresik. Ezért kérdezték tőlem is, hogy van-e fegyverem.

Miután a keresettek közül semmit sem találtak, aláírtam a házkutatási határozatot és a házkutatásról szóló jegyzőkönyvet, mindkettőt megpanaszolva.

Az osztályvezető-helyettes többszörösen kért arra, hogy a jegyzőkönyvet ne panaszoljam meg, hiszen „*úgyis tudod, hogy el lesz utasítva*”.

Valóban elutasították! Mint ahogy Roland panaszát is. De honnan tudta ezt előre az osztályvezető-helyettes? Erre szoktuk azt mondani, hogy: „hármat találhatsz!”

Értékelve a helyzetet, az osztályvezető-helyettes előadta, hogy sajnos mindent nem mondhat el, de annyit azért közöl velem, hogy Rolandot a trafik alkalmazottja határozottan kiválasztotta a fénykép alapján. Nem lehetőségként, hanem kategorikusan. Később kiderült, hogy az osztályvezető-helyettes nem mondott igazat.

Viszont hozzátette azt is, hogy van tanújuk arra is, amikor Roland még nem ment be az üzletbe, és arra is, amikor hazaérkezve belépett a lépcsőházba. Blöffjével azt a látszatot keltette, mintha valaki követhette volna a tettest, és még látta, hogy az elkövető belép a Kodolányi utca 23.-ba. És az illető biztos abban, hogy aki bejött, az Sz. Roland volt.

Nagyon vissza kellett fognom magam, nehogy valami butaságot csináljak, annyira fölháborítottak ezek az állítások.

Elmondtam, hogy tanúként állítom, hogy Roland éjfélről reggel nyolcig itthon volt. A szobájában aludt, miközben a ruházata, cipője, lakáskulcsa mindvégig az előszobában volt, ahol az éjjel háromszor is láttam. A feleségem is állította, hogy hosszabb időközönként a konyhában keresztretjvényt fejtett, és azt mindenképpen észlelnünk kellett volna, ha Roland elmegy hazulról, és később visszajön. A hatodik emeleti hálószobájából más eltávozási lehetősége nincs. A viselt ruhadarabjai között pedig még csak hasonló sincs, mint a rablón megfigyelt ruhaneműk. Rolandnak nincs kék munkásnadrágja, nincs Puma cipője. Fegyver, álarc nincs a lakásban, akkor miről beszélünk?!

A legmegdöbbentőbb az osztályvezető-helyettes azon álláspontja volt, hogy nem lenne értelme a nagyszülők tanúvallomásának, mert nyilvánvalóan szubjektívek és elfogultak vagyunk, a vallomásunkat úgysem fogadnák el!

Fölháborító volt, hogy mint családtagot azzal az indoklással tiltanak el a tanúvallomás-tételtől, ami minden embernek alapjoga! Eleve feltételezik, hogy hamisan vallanánk! A büntetőjogi következményektől akartak megmenteni azzal, hogy megtagadták tőlünk a tanúvallomás-tételt? Megjegyzem: volt ilyen időszak a magyar büntetőeljárás jogban, de ezt még a Rákosi-korszak sem alkalmazta, elméletben...

Csak később esett le a tantusz: Roland tanúvallomása nem lesz általunk megerősítve, és nem kerül majd – még rendőri jelentés formájában sem – az ügyésznek, majd a bírónak küldött azon iratanyagba, amelynek alapján döntés születik a kényszerintézkedésről!

Sem a barátok, sem a munkatársak, sem az ismerősök véleményére nincs szüksége a rendőrségnek addig, amíg Roland előzetesbe nem kerül!

Hiába volt eredménytelen a szülőknél és a munkahelyen tartott „házkutató” is, Roland szempontjából egyiknek sem volt jelentősége!

A felismertető eljárás során a gyanúsítás megalapozása még durvább törvénytértek közepette zajlott le!

Mindig is alapvető követelmény volt a felismertetés befolyásmentes lefolytatása, ez a fontos bizonyítási lehetőség ugyanis nagyon sok buktató, félrevezető lehetőséget rejt.

Számtalan bizonyíték van arra a magyar kriminalisztika és eljárásjog történetében is, hogy a nem kellően megalapozott befolyásmentesség tönkretelheti ártatlan emberek életét. Ez jelen esetben is könnyen bekövetkezhetett volna!

Az első kérdést már az a tény is felveti, hogy lehet-e befolyásmentességről beszélni az „élő” felismertetésre bemutató eljárás során, ha a csoportba állított potenciális gyanúsítottat, azaz a felismerendő személyt előzőleg már fényképalbumos felismertetéskor kiválasztotta a felismerő.

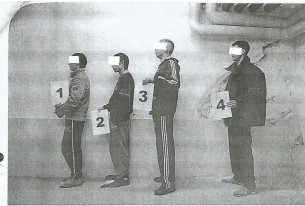
Lehet-e befolyásmentességet feltételezni akkor, ha a felsorakoztatott négy személy közül csak az egyik felel meg annak, hogy egyáltalán hasonló a videofelvételen látható karakterhez?

Jelen ügyben ugyanis a fogdából lehozott három ember közül kettő eleve nem felelt meg a törvényes feltételnek, mivel a tetteshez viszonyítva szinte törpék, és ezt a felismerésről készült jegyzőkönyv is tartalmazza.

A fogdából lehozott három ember egy csoportot alkotva áll a sorban, közülük elkülönítve a sor szélén áll a felismerendő férfi. A három férfi lábán lévő cipő egyikében sincs fűző! Nem rögzítették jegyzőkönyvben, hogy hova kíván állni a sorban maga a felismerendő személy... A bőrszín, ápoltság, öltözet eltérése egyértelműen megállapítható a képről is.

A legdurvább tény azonban a következő: a jelenlévő vizsgálati osztályvezető felveteti Rolanggal az ő dzsekijét, hogy abban álljon a sorba, és a miéltre azt

3. számú fénykép
Felismertetési eljárás képe

Kép 001

Kép 002

a választ adja, hogy „*csak mert én mondom*”. Ezután jegyzőkönyvben rögzítik a felismerő tanú vallomását, miszerint „*most már még jobban felismerem*”.

Többszörös állításként szerepel a tanú kijelentései között az a tény, hogy „*a rablónak nagy, kerek barna szemei voltak*”. A felismertetés során közelebb megy a tükörhöz, amikor a felismertetendő férfit előrébb léptetik, és azt mondja, hogy „*nem stimmel a borosta, nem stimmel a magasság*”. Ez nincs jegyzőkönyvbe foglalva, ezt ugyanis Sz. Roland hallotta a tükör mögött. Szintén nincs jegyzőkönyvbe foglalva, hogy a kiválasztott, kategorikusan felismert személynek szűk ívű kék szeme van, és nem nagy, kerek barna szeme... Talán illetett volna feltennie az eljárás vezetőjének azt a kérdést, hogy miért választotta ki és ismerte fel azt a személyt elkövetőként, akiről a felismertetés előtt egyértelműen azt állította, hogy nagy, barna szeme volt. Lehet, hogy közben nemcsak a magassága változott 170-ről 182 cm-re, hanem a szeme is megkéült?

A kiválasztás után Sz. Roland hangját is felismertették a sértettel. Nagyon bátor tett volt. Hiszen a későbbiek során hangteszt készítésével lehetett bizonyítani, hogy a december 22-i rabló hangja azonos a december 31-i rabló hangjával, de nem azonos az Sz. Rolandéval. Ezt cellainformációkkal is igazolni lehetett volna.

Íme, egy példa a nyolcvanas évek végéről: ismeretlen telefonáló közölte a rendőrségi ügyelettel, hogy bomba fog robbanni a Honvéd Kórházban, a négyesáz ágyas klinikán, és a Petőfi moziban.

Forrányomon üldözéssel a Magyar Posta segítségével sikerült azonosítani a nyilvános fülkét, amelyből a hívás érkezett. Adatgyűjtés nyomán a látókörünkbe került egy fiatal fiúkból álló csoport. Másnap mindegyikkel magnóra mondattuk az ügyeleten rögzített szöveget. A szöveg rögzítése után visszajátszottuk a fiúknak a rendőrségi ügyelet felvételét. Az egyik fiú úgy reagált, hogy „*persze hogy felismerem magamat, hiszen az előbb mondtam magnóra a szöveget*”. Miután közöltük, hogy ez az előző esti rendőrségi felvétel volt, elismerte a történeteket.

Valami hasonlóra jelen ügyben is lehetőséget látnék, és nem a stresszes, félelemmel teli sértettel próbálnám felismertetni a tükör mögé állított személy hangját!

A kérdés csupán az: lehet-e jogállamban törvénysértő bizonyítással bizonyítékot kreálni úgy, hogy az törvényesen megalapoz egy súlyos bűncselekmény elkövetőjére vonatkozó gyanút?

Tudom, hogy ez költői kérdés, de hát megtörtént!

Nem is akárhogyan.

Ismeretségi körből kirendeltek egy védőt, akiről már jó tapasztalataik voltak. Előadták, hogy az illető teljes bizonyossággal a hajnali rablás elkövetője. A férfit az előzetes letartóztatás után a rácvárosi fegyveres rablással is meggyanúsítják, ugyanis a körülmények szerint Sz. Roland azzal is alaposan gyanúsítható lesz. Sz. Roland annyira rafinált elkövető, hogy mindkét esetben a jobb kezében fogja a pisztolyt, annak ellenére, hogy balkezes. Persze az is lehet, hogy csak azért fogja a jobb kezében a fegyvert, mert a pénzt könnyebben tudja elrakni a másik kezével!

A rácvárosi rablásnál nemcsak a pénzt vitte el, hanem két csik erős Sopia-nae cigarettát is követelt. Ezt nyilvánvalóan elterelési céllal tette, mert ő maga nem ilyen cigarettát szív!

A magát kiváló, tapasztalt bűnügyi védőként bemutató ügyvéd előadta, hogy kirendelt védőként nem sokat tehet Rolandért, de ha meghatalmazzuk, akkor mindent elkövet, hogy Roland minél kevesebbet kapjon! A megbízás díja ötszázezer forint, a felét egy napon, a másik felét egy hónapon belül kéri.

Meghallgatta ugyan a véleményemet, miszerint Roland nem lehet a tettes, mert otthon volt a bűncselekmények idején, és egyáltalán nem olyan fiatal ember, akiről ezt bárki feltételezhetné. A gyanúsítást megalapozatlannak tartom, és a bírósági előzetes kérdés eldöntésénél ebben az értelemben kellene felszólalni, és nem a kényszerintézkedés megalapozatlanságára hivatkozva. Akinél az álarcos, fegyveres rablás elkövetése megalapozott, ott véleményem szerint szó sem lehet a kényszerintézkedés indokolatlanságáról. Úgy tűnt, megértette, ennek ellenére nem a kapott értékelés szerint viselkedett.

Még az sem jelentett semmit a nyomozók, az ügyészség, a bíróság számára, hogy Sz. Roland egyértelműen tagadja az elkövetést, a vele együtt lakó nagyszülők vallomása hiányzik az anyagból, arról nem is beszélve, hogy a döntés előtti este, amikor Roland már őrizetben volt, újabb trafikrablás történt a városban, amelynek elkövetője sokak szerint azonos volt az előző két trafikrablás elkövetőjével – ahogyan az később be is igazolódott.

Bizalomvesztés címén lányommal, a gyanúsított édesanyjával felmondtam a kirendelt, majd meghatalmazott ügyvéd megbízását, és szándékosan általam ismeretlen, de mások által ajánlott ügyvédet bízunk meg az unokám védelmével.

Az új ügyvéd rendkívüli aktivitással kezdte meg a munkáját. Egy óra alatt többet tett, mint az elődje négy nap alatt.

Hitt Roland ártatlanságában, elfogadta a szakmai véleményemet, és újabb három nap elteltével elérte, hogy az unokámat az ügyész szabadlábra helyezze.

Az ügyészi határozat azonban érdekes tartalommal született: megszünteti az előzetes letartóztatást, mert megszüntek annak feltételei.

Nocsak!

Vajon hogy szüntek meg ezek a feltételek egy álarcos, fegyveres rablás gyanújának változatlan megtartása mellett?

A védővel egyetértettünk a megszüntetésről hozott határozatot illetően, de nem értettük, és kriminalisztikailag és eljárásjogilag is érthetetlen, hogy ha alaptalan a kényszerintézkedés, akkor hogy maradhat meg a gyanú megalapozottsága. Ha pedig megalapozott a gyanú, akkor változatlanul az a véleményem, hogy nincs értelme vitatni a kényszerintézkedés szükségességét.

A megszüntetés tényét persze megalapozottnak tartottuk, hiszen előző nap a védő kezdeményezésére készült egy *közjegyzői nyilatkozat*, miszerint van egy tanú, aki a sértett tanúval a bűncselekmény helyszínén folytatott személyes jellegű beszélgetés során megkérdezte a sértettől, biztos-e abban, hogy a tényleges elkövetőt ismerte fel az eljárásban. A kérdésre a sértett azt válaszolta, hogy „nem biztos”. Bár ezt az állítást később a rendőrség próbálta félremagyarázni, de az ügyvéd által indítványozott szembesítési javaslatra nem is reagáltak!

Közben Sz. Roland poligráfus vizsgálatnak is alávetette magát, és a világ legtermészetesebb következményének tartotta azt a szakértői véleményt, miszerint az ő *őszintesége nem kérdőjelezhető meg, nem lehetett elkövetője a fegyveres rablásnak*.

Úgy tűnt, hogy a rendőrség még mindig nem nyugodott bele, hogy rossz felé keresgél, miközben a rabló még szabadlábon van!

Elvégezték a szagválasztást is a helyszínen rögzített szag és a Roland szagának azonosítási szándékával, ám *a szagválasztó kutya nem választotta ki Roland szagát*.

Még ez sem volt elégséges a nyomozás megszüntetéséhez! Következett a Nemzetbiztonsági Technikai Igazgatóság szakértői véleménye, amely nem kizárólagosan, de mégsem igazolta a sértett állítását, ami a hangra vonatkozott. A két helyszínen rögzített hang azonos, de valószínűleg nem azonos Sz. Rolandéval.

Még folytatódott a Roland elleni eljárás, amikor március 8-án a negyedik megyei fegyveres trafikrablás elkövetője Vajszlón megbukott, őrizetbe vették, és letartóztatták.

A rabló őszinte feltáró beismerő vallomást tett, társaira vonatkozóan is, és tárgyi bizonyítékokkal is szolgált.

A főkapitány-helyettes a sajtótájékoztatóján megemlítette, hogy az ügyben „volt” egy másik gyanúsítottjuk is, aki ellen a gyanút egy kategorikus fel-

ismerő tanú és egy másik tanú vallomása alapozta meg. Nem szólt arról, hogy ki volt az a másik tanú. Ilyen állítás a kiadott eljárási anyagban nem szerepel. Érdekes viszont, hogy az egész eljárási anyag Siklósrakerült egyesítés céljából anélkül, hogy Roland anyagát leválasztották volna.

A Roland elleni eljárást végül is a Siklósi Járási Ügyészség szüntette meg azzal az indoklással, hogy a *cselekményt nem ő követte el*. Az indoklásban azonban ők is két tanúra hivatkoznak.

A határozat indoklási részét e miatt megpanaszolta a védőügyvéd.

Még egy utolsó momentum az „állatorvosi ló” betegségéhez: A védőügyvéd panaszát a megyei főügyészhez utasította el, hogy a Kodolányi utca 23. számú lépcsőházzal kapcsolatos tanú vallomása terhelő volt Sz. Rolandra, mert a tanú azt állította, hogy hasonló ahhoz, akit ő hajnalban látott! A tanú tényleg azt mondta, hogy Sz. Roland hasonlít ahhoz a személyhez, akit ő hajnalban látott, de nem azonos azzal, mert a haja más, és cingárabb is! A hasonlóság elegendő állítás ahhoz, hogy a vallomást terhelő vallomásnak tekintsek? Az sem fontos, hogy a Kodolányi utca 23. számú házba bemenő személynek egyáltalán volt-e köze a Nagy Imre utcai helyszínhez? Ha netán ő ment volna be a lépcsőházba, akkor ő lenne a tettes? De még csak nem is ő ment be. Akkor? Döbbenetes!

*

Tudom, hogy végezetül illene egy rövid összefoglalást írnom a történetekről. Ezt azonban nem teszem meg. Elfogadva, hogy mint nagyszülő valóban szubjektív és elfogult vagyok, inkább a tisztelt olvasóra bízom ezt a feladatot!

4. számú fénykép Fényképtábló

